

1. PRZEDMIOT KONSERWACJI.

Ołtarz p.w. Zwiastowania NMP z kościoła p.w. św. Jerzego w Kamienicy. Drewniany, polichromowany, złożony, i srebrzony, opracowany snycersko, architektoniczny, przyścienny, jednokondygnacyjny ze zwieńczeniem. Po bokach bogato zdobione, rzeźbione uszaki z elementami rocaille. W retabulum obraz olejny na płótnie z przedstawieniem Zwiastowania NMP w ozdobnej ramie. Po bokach obrazu figury świętych Józefa i Antoniego na ozdobnych konsolach umieszczonych poniżej polichromowanych pilastrów. Mensa skrzynkowa wraz z antepedium. Ołtarz polichromowany w formie brązowej marmoryzacji, figury polichromowane wielobarwnie.

<u>Autor obiektu:</u>	nieznany, warsztat śląski.
<u>Wymiary obiektu:</u>	wysokość 550 cm, szerokość 350 cm, głębokość 100 cm, obraz wysokość 200 cm, szerokość 140 cm
<u>Datowanie obiektu:</u>	2 poł. XVIII w.
<u>Technika wykonania:</u>	ołtarz drewniany, polichromowany, złożony.

2. STAN ZACHOWANIA OBIEKTU.

Ołtarz jest w złym stanie. Ołtarz jest zabrudzony kurzem kopciem i sadzą, miejscami pochłapany farbą. Naturalna praca drewna i starzenie materiału spowodowało powstawanie szczelin w miejscach łączenia desek. Procesy starzenia wpłynęły na osłabienie połączeń desek i profili architektonicznych. W wielu miejscach widać poprzednie remonty ołtarza (nieudolnie wykonane kity, rekonstrukcje czy połączenia). Gdziekolwiek ornamenty są połamane i popękane. Występują braki elementów złożonej snycerki oraz elementów rzeźbiarskich. W wielu miejscach występują wykruszenia gruntów i przetarcia. Na ornamentach zaobserwowano ubytki w partii zaprawy. Złączenia są miejscami poprzecierane do drewna. Ornamenty są porysowane i poobijane. Poza tym ołtarz jest uszkodzony przez owady, które zainfekowały całą konstrukcję ołtarza oraz jego ornamenty i elementy wystroju. Otwory po penetracji przez owady widoczne są na całej powierzchni ołtarza, a z pęknięć wysypuje się mączka drzewna. Wiele elementów rzeźbiarskich i snycerskich jest mocno osłabiona. Ołtarz pokryto brązową marmoryzacją z ugrowymi smugami o delikatnym użyciu. Na podstawie oględzin możemy stwierdzić, że jest to polichromia wtórna, prawdopodobnie XIX wieczna. Pod brązową polichromią uwidacznia się wcześniejsza polichromia w kolorze kości słoniowej. Wszystkie ornamenty złożone, pokryto brązą mosiężną lub szlagmetalem, które bardzo pociemniały i straciły blask.

Obraz olejny na płótnie Zwiastowanie NMP jest mocno pociemniały i zabrudzony kurzem, sadzą i kopciem. Warstwa malarska obrazu jest bardzo mocno spękana. Zarówno zabrudzenie jak i pociemniały werniks oraz zacieki zacierają czytelność obrazu. Obraz jest porysowany, poprzecierany i miejscami podziurawiony. Nieczytelność potęgują spękania

występujące na całej powierzchni obrazu. Z powodu znacznego zabrudzenia oraz pociemnienia werniksów, którymi obraz był pokrywany, stały się całkowicie nieczytelny. Krosna nie spełniają swojej funkcji, ponieważ obraz mocno obwisa. Poza tym widoczne są delikatne zabielenia, które mogą świadczyć o infekcji mikrobiologicznej grzybów oraz pleśni. Ściemnienie werniksu, przemalowania i spękania warstwy malarskiej, pofałdowanie i pofalowania obrazu spowodowało, że obraz stał się bardzo mało czytelny.

3. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE.

Ze względu na bardzo duże znaczenie artystyczne ołtarza, będącego bardzo dobrym przykładem zabytku stylu rokoko, głównym celem prac konserwatorskich będzie przywrócenie jego pełnej wartości ekspozycyjnej. Dlatego konieczne jest przeprowadzenie konserwacji i restauracji wszystkich elementów ołtarza. Wykonane zostaną następujące działania konserwatorskie i restauratorskie:

- dokładne oczyszczenie zabytku z wieloletnich zabrudzeń,
- przywrócenie pierwotnego wyglądu złocień (uzupełnienie i rekonstrukcja z zastosowaniem materiałów analogicznych z oryginałem),
- ewentualne usunięcie wtórnych nawarstwień niekorzystnie wyglądających lub przeszkadzających w odbiorze wizualnym (poprzednich napraw i „restauracji”) o r a z zastanowienie się nad odsłonięciem oryginalnej warstwy malarskiej.

W związku z dobrze zachowaną polichromią wtórną (prawdopodobnie XIX wieczną), wykonaną w formie brązowej marmoryzacji z ugiętymi smugami, z delikatnym użyleniem, o estetycznym wyglądzie, proponuje się rozważenie pozostawienia i przeprowadzenia konserwacji w/w warstwy malarskiej. Zakres usuwania przemalowań powinien zostać określony komisyjnie z udziałem OWKZ po wykonaniu badań odkrywkowych.

Ze względu na znaczne uszkodzenie drewna przez owady należy zwrócić uwagę na zabieg impregnacji strukturalnej drewna, aby wykonać go z dużą dokładnością i użyciem materiałów, które pozwolą wniknięcie w strukturę drewna obiektu.

Wszelkie zabiegi konserwatorskie poprzedzone zostaną wykonaniem fotograficznej dokumentacji konserwatorskiej. Po przeprowadzonych pracach zostanie opracowana dokumentacja opisowa i fotograficzna.

4. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH OŁTARZA.

A. Program prac konserwatorskich i restauratorskich elementów drewnianych ołtarza.

1. Wstępne oczyszczenie z kurzu i zanieczyszczeń powierzchniowych ołtarza.
2. Demontaż pozostałych elementów dekoracji ołtarza.

3. Usunięcie nawarstwień pochodzących z poprzednich restauracji: zakres usuwania przemałowań powinien zostać określony komisyjnie z udziałem OWKZ (*środki do zmiękczenia i usuwania powłok lakierniczych*).
4. Dezynsekcja ołtarza (*preparat PER-XIL 10*).
5. Dezynfekcja ołtarza (*preparat Biotin R*).
6. Położenie pęcherzy, łusek, rozwarstwień oraz przywrócenie przyczepności polichromii i złocień do podłoża (*Impregnat Sealer 123A Kölner KGGG System*).
7. Impregnacja strukturalna - utwardzanie osłabionego drewna poprzez zanurzenie w roztworze, nasączenie metodą iniekcji lub nanoszenia pędzlem środkami wzmacniającymi strukturę drewna - wybór metody zależy od możliwości jej zastosowania (*nasycenie roztworem żywicy akrylowej Hekol L 50 - roztwór kopolimeru akrylowego w toluenie*).
8. Sklejenie rozstępów i pęknięć drewna w miejscach ich występowania (*żywica epoksydowa*).
9. Rekonstrukcja brakujących elementów ołtarza (*sezonowane drewno*).
10. Uzupełnienie ubytków ornamentów (*sezonowane drewno, odlewy z żywicy syntetycznych, Epidian 5 + PAC*).
11. Uzupełnienie ubytków drewna elementów szafy ołtarzowej (*kity akrylowe i epoksydowe, Araldite SV 427 + Indurente HV 427*).
12. Uzupełnienie ubytków zaprawy w obrębie polichromii i złocień (*zaprawa kredowo-klejowa*).
13. Scalenie ubytków warstwy złocień na poler (*złoto płatkowe na bolusie akrylowym*).
14. Rekonstrukcja złocień w na mat (*złoto płatkowe na mikstionie naturalnym -żywicznym*).
15. Scalenie ubytków warstwy polichromii (*pigmenty suche Kremer Pigmente ze spoiwem z dyspersji żywicy akrylowej Primal AC 33*).
16. Rekonstrukcja polichromii w miejscach rozległych ubytków (*jw.*).
17. Nałożenie werniksu końcowego na polichromię ołtarza (*werniks akrylowy na bazie Paraloidu B67 w benzynie lakowej*).
18. Montaż ołtarza.

B. Program prac konserwatorskich i restauratorskich obrazu „Zwiastowanie NMP”.

1. Wstępne oczyszczenie obrazu z zanieczyszczeń powierzchniowych (*omiecenie i odkurzenie mechaniczne, zabieg ma na celu usunięcie powierzchniowych zanieczyszczeń utrudniających kolejne prace przy obiekcie*).
2. Zabezpieczenie lica obrazu (*bibułka japońska wklejona na spoiwie metylcelulozowym*).

3. Usunięcie wtórnych nawarstwień oraz czyszczenie odwrocia obrazu (*mechaniczne*).
4. Usunięcie zabezpieczenia lica obrazu.
5. Oczyszczenie lica obrazu (*substancje powierzchniowo czynne, specjalistyczne pasty czyszczące na bazie rozpuszczalników organicznych*).
6. Dezynfekcja obrazu (*preparat Biotin R*).
7. Usunięcie werniksu (*substancje powierzchniowo czynne, specjalistyczne pasty czyszczące na bazie rozpuszczalników organicznych*).
8. Reperacje lokalne podłoża płóciennego obrazu (*wklejenie łątek oraz krajek na styk spreparowanym płótnem o podobnym splocie i gradacji*).
9. Nałożenie werniksu retuszarskiego na warstwę malarską przed zabiegiem uzupełniania ubytków zaprawy (*werniksy akrylowe*).
10. Uzupełnienie ubytków zaprawy i opracowanie ich odpowiedniej faktury (*kit emulsyjny tzw. „wiedeński”*).
11. Zdjęcie werniksu retuszarskiego.
12. Wykonanie nowych, profesjonalnych, ruchomych krosien malarskich.
13. Naciągnięcie obrazu na przygotowane krosna malarskie.
14. Nałożenie werniksu retuszarskiego przed punktowaniami scalającymi (*jw.*).
15. Wykonanie punktowań oraz rekonstrukcji warstwy malarskiej (*żywiczne RestaurArte, podmalowania akrylami Rowney*).
16. Nałożenie werniksu końcowego (*Schmincke*).
17. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej.

5. OBMIAR OŁTARZA.

Wymiary ołtarza: wysokość – 550 cm, szerokość – 350 cm, głębokość – 100 cm,

uszaki: wysokość – 210 cm, szerokość – 50 cm,

obraz: „Zwiastowanie NMP” - wysokość – 200 cm, szerokość – 140 cm,

rzeźby: Święty Antoni i Święty Józef: szerokość – 30 cm, wysokość – 100 cm,
obwód – 90 cm.

Zestawienie powierzchni ołtarza poddanych konserwacji:

- powierzchnia nastawy ołtarzowej polichromowanej: 1300 dm²,
- powierzchnia ornamentyki złoconej i srebrzonych: 380 dm²,
- powierzchnia rzeźb pełnoplastycznych polichromowanych: 220 dm²,
- powierzchnia obrazu olejnego na podłożu płóciennym: 250 dm².